

«ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΣΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ» ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Θάλεια Καλαμπαλίκη
Νηπιαγωγός - Φιλόλογος
Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπ/σης
Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης Ν. Ευβοίας

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Πράσινοι χώροι, παραμύθι, αφήγηση, δημιουργικότητα, περιβαλλοντική δράση

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Σχολικό Πρόγραμμα - Τοπικό πιλοτικό δίκτυο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έλλειψη πρασίνου στις σύγχρονες τσιμεντένιες πόλεις και ο καθημερινός τρόπος ζωής με τις ποικίλες δραστηριότητες και υποχρεώσεις απομακρύνει τα παιδιά από οποιαδήποτε αίσθηση ζωής κοντά στη φύση. Το πράσινο, δέντρα-λουλούδια, λειτουργεί σαν ένα διακοσμητικό πλαίσιο χωρίς ιδιαίτερη σημασία για τη ζωή και τις δραστηριότητες τους. Οι γνώσεις που αποκτούν για το θέμα είναι συνήθως θεωρητικές και σπάνια συνδέονται με κάποια σχετική απόφαση για δράση.

Τη σχολική χρονιά 2006-7 σχεδιάστηκε το τοπικό πιλοτικό δίκτυο «Αναζητώντας το πράσινο στη φύση και στα παραμύθια» και προτάθηκε για εφαρμογή στις τάξεις Α' & Β' των Δημ. Σχολείων και στο νηπιαγωγείο. Μέσα από ένα πλέγμα δραστηριοτήτων στην τάξη και στο τοπικό περιβάλλον και με τη δύναμη των σύγχρονων παραμυθιών τα παιδιά θα προσεγγίσουν το θέμα και θα αντιληφθούν τη σημασία της ύπαρξης πράσινων χώρων για τη ζωή των ανθρώπων και των άλλων έμβιων όντων

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός του προγράμματος «Αναζητώντας το πράσινο στη φύση και στα παραμύθια» είναι η αλλαγή στάσης και συμπεριφοράς των μικρών παιδιών σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον και η καλλιέργεια περιβαλλοντικών αξιών.

Μέσα από την αφήγηση και την επεξεργασία παραμυθιών με τη βοήθεια της αισθητικής αγωγής(ζωγραφική, κατασκευές, θεατρικοί αυτοσχεδιασμοί) οι μικροί μαθητές θα αντιληφθούν την αξία του πράσινου (δέντρα, λουλούδια) και τη συμβολή τους στην βελτίωση της ποιότητας ζωής μας. Δουλεύοντας ομαδικά θα αναζητήσουν πράσινους χώρους στο τοπικό τους περιβάλλον (αυλή του σχολείου, γειτονιά, κοινόχρηστοι χώροι), θα συνεργαστούν με φορείς και πρόσωπα, θα προβληματιστούν.

Τέλος είναι αναμενόμενη η απόφασή τους για δράση στο τοπικό τους περιβάλλον με τη δημιουργία καινούργιων χώρων πρασίνου και τη διατήρηση άλλων που προϋπάρχουν. Σε πολλές περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα σημαντική η εμπλοκή στις δράσεις των γονέων καθώς και τοπικών φορέων.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε το Σεπτέμβριο του 2006 και αποτελεί συνέχεια του πιλοτικού προγράμματος «Οικολογικά παραμύθια» και εφαρμόζεται με επιτυχία σε σχολεία του νομού Ευβοίας με τη επιμέλεια και τον συντονισμό της Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης μετά από τη διαπίστωση ότι το υπόθεμα του προγράμματος που αφορά το πράσινο γενικά και ειδικότερα το αστικό πράσινο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα μικρά παιδιά και επιλέγεται από τους συντονιστές εκπαιδευτικούς. Επίσης παρουσιάστηκε από την Υπεύθυνη Π. Ε. με τη μορφή εργαστηρίου στα Π.Ε.Κ Χαλκίδας το Δεκέμβριο του 2006.

Η προσέγγιση του θέματος πραγματοποιείται σε τρεις φάσεις για τις οποίες καταγράφηκαν ενδεικτικές μεθοδολογικές οδηγίες

1η Φάση

A. Για τις ανάγκες του προγράμματος καταρτίστηκε ένας κατάλογος παραμυθιών με σύγχρονο περιβαλλοντικό προβληματισμό και με κύριο θέμα τα δέντρα και τα λουλούδια. Στους εκπαιδευτικούς προτάθηκε η αφήγηση των παραμυθιών ακολουθώντας τους κανόνες που της σύγχρονης βιβλιογραφίας.

Κατάλογος παραμυθιών.

1. Σελ Σιλβερστάιν, Το Δένδρο που έδινε, Δωρικός
2. Jean Giono, Ο άνθρωπος που φύτευε δένδρα, Παπαδόπουλος
3. Λίτσα Παναγιωτοπούλου, Ένα δέντρο, ζητάει αυλή, Μίνωας
4. Δημήτρι Ινκίοφ, Το δέντρο, που το λέγανε Φίλιο, Πατάκης
5. Τζέμη Τασάκου, Το χρυσόδεντρο που τραγουδούσε, Κέδρος
6. Θέτη Χορτιάτη, Τα δέντρα μας, Πατάκης
7. Γιάννης Πλαχούρης, Το φύλλο που δεν ήθελε να πέσει, Άγκυρα
8. Ευγένιος Τριβιζάς, Τα τρία μικρά λυκάκια, Μίνωας
9. Χρύσα Δημουλίδου, Η φαντασμένη τριανταφυλλιά, Λιβάνης
10. Λίτσα Παναγιωτοπούλου, Το παραμύθι της αγάπης, Άγκυρα
11. Αναστασία Περιστεράκη – Ψυχογιού, Το άρωμα των λουλουδιών, Σύγχρονη εποχή

Προτάθηκαν επίσης τρόποι μεθοδολογικής προσέγγισης και αξιοποίησης των παραμυθιών. Ενδεικτικά αναφέρουμε προτεινόμενες δραστηριότητες:

- Συζήτηση αναφορικά με το περιεχόμενο του παραμυθιού - καταγραφές
- Αισθητική Έκφραση(ζωγραφική , κατασκευές, δραματοποίηση)
- Παιχνίδι ρόλων
- Καταγραφή προτάσεων μαθητών
- Προσέγγιση των εικόνων του παραμυθιού

B. Για την επεξεργασία των γνώσεων που προϋπάρχουν στους μικρούς μαθητές και την καλύτερη γνωριμία με το πράσινο (δέντρα, φυτά) συγκεντρώθηκε σχετικό εκπαιδευτικό υλικό όπως:

Ταινίες για προβολή

Βιβλία γνώσεων

Σχετικές μουσειοσκευές

Λογοτεχνικά κείμενα(μύθοι, ποιήματα, λαϊκά παραμύθια, μικρές ιστορίες)

2^η Φάση

Η ανάγκη για τη γνωριμία των δέντρων και των λουλουδιών στο φυσικό τους χώρο πιστεύουμε ότι θα δημιουργηθεί στο παιδί που έχει γνωρίσει τους πολλαπλούς ρόλους τους μέσα στα παραμύθια και έχει προβληματιστεί για τη σχέση τους με την πραγματικότητα. Με τη βοήθεια της γνωστής μεθοδολογίας των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης προτείνουμε:

Μελέτη πεδίου, παρατήρηση και καταγραφή

Γνωριμία με τον κόσμο των δέντρων και των λουλουδιών με τη συνεργασία ειδικού

Παιχνίδια γύρω από τα δέντρα

Συλλογή θησαυρών

Ενδιαφέρουσες επισκέψεις μπορεί επίσης να προκύψουν, ανάλογα με τα ερωτήματα των παιδιών και τις δυνατότητες που προσφέρει το τοπικό περιβάλλον όπως για παράδειγμα σε κήπο, σε δάσος ή άλσος, σε φυτώριο, σε λαϊκή αγορά κ. ά.

3^η Φάση

Η ανάγκη για λήψη αποφάσεων και ανάληψη δράσεων με παράδειγμα πολλές φορές τις δράσεις που προτείνονται στα παραμύθια αναμένουμε να δημιουργηθεί αβίαστα στα παιδιά.

Δραστηριότητες και δράσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν.

- Δημιουργία πράσινης γωνιάς μέσα στην τάξη με κατασκευές αλλά και φυτά που περιποιούνται τα παιδιά,
- Δημιουργία σχολικού κήπου με τη βοήθεια ειδικού.

- Δημιουργία πράσινου χώρου στο τοπικό περιβάλλον με τη συνδρομή γονέων και τοπικών φορέων
- Περιποίηση πράσινων χώρων και κατασκευή σχετικών πινακίδων.
- Υιοθεσία δέντρων, λουλουδιών

Επίσης τα παιδιά μπορούν να καταγράψουν τις αποφάσεις τους και να συντάξουν ένα κώδικα προστασίας για τα δέντρα και τα λουλούδια

Στη φάση αυτή μπορούμε αναπτύσσοντας τη δημιουργικότητα των παιδιών να κατασκευάσουμε για παράδειγμα το βιβλίο του δέντρου ή του λουλουδιού, να γράψουμε ένα γράμμα ή να δημιουργήσουμε ένα παραμύθι.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Έχοντας τις πρώτες ενδείξεις και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την πορεία του προγράμματος θεωρούμε ότι η πρότασή μας θα συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση των μικρών μαθητών σε σχέση με την αξία των δέντρων και των λουλουδιών. Με τις προτεινόμενες δραστηριότητες θα αναπτυχθεί η δημιουργικότητα των παιδιών. Παράλληλα θα αποκτηθούν με ευχάριστο τρόπο βασικές γνώσεις για τα φυτά. Το πρόγραμμα ευνοεί την ομαδική εργασία που θα οδηγήσει στη λήψη αποφάσεων και στη συμμετοχή σε προγραμματισμένες δράσεις.

Θετικό αποτέλεσμα θεωρούμε επίσης τη δημιουργία πράσινης γωνιάς στις σχολικές τάξεις, όπου εφαρμόζεται το πρόγραμμα αλλά και τη δημιουργία δανειστικής οικο – βιβλιοθήκης με βιβλία, έντυπο υλικό, σχετικές ταινίες, ακουστικό υλικό(τραγούδια, ήχους), παιδαγωγικά παιχνίδια.

Το πρόγραμμα θα ολοκληρωθεί με μια Δέντρο – γιορτή με την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στον προγραμματισμό, στην οργάνωση και στην πραγματοποίησή της

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1997). *Τέχνη και τεχνική του παραμυθιού*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αναστασάτος, Ν. (2005). *Σχολείο και περιβάλλον*. Αθήνα: Ατραπός.
- Chauvel, D. (1998). *Παιδαγωγική και Περιβάλλον*, Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Chauvel, D. & Michel, V. (1998). *Δραστηριότητες, Διερευνήσεις, Ανακαλύψεις*. Αθήνα :Τυπωθήτω.
- Γεωργόπουλος, Α., & Τσαλίκη, Ε. (1993). *Περιβαλλοντική εκπαίδευση: Αρχές, φιλοσοφία, μεθοδολογία, παιχνίδια και ασκήσεις*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Γεωργόπουλος, Α. (2005). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ένας νέος πολιτισμός που αναδύεται*, Αθήνα: Gutenberg,
- Γεωργόπουλος, Α. (2002). *Περιβαλλοντική Ηθική*, Αθήνα: Gutenberg,
- Δημοπούλου, Μ., & ο. ε. (2001). *Περιβαλλοντική Αγωγή για μικρά παιδιά*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο
- Helm, J., H., & Katz, L. (2002). Μέθοδος Project και Προσχολική Εκπαίδευση (Επ. Επιμ. Κ Χρυσάφιδης, Ε. Κουτσουβάνου). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Καίλα, Μ. & Θεοδωροπούλου, Ε. & Δημητρίου, Α. (2005).(επιμ.). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Ερευνητικά Δεδομένα & Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός*.
- Καλαϊτζίδης, Δ. & Ουζούνης, Κ.(2000). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Ξάνθη: Σπανίδης
- Καλαμπαλίκη, Θ. (2005). «Η Παιδική Λογοτεχνία στα σχολικά προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπ/σης για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας.» στο *1^ο Συνέδριο Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αιγαίου, Ισθμός Κορίνθου* (23 - 25/9/2005)
- Καλαμπαλίκη, Θ. (2004). «Οικολογικά Παραμύθια», 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΠΕΕΚΠΕ *Βιώσιμη Ανάπτυξη, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Τοπικές Κοινωνίες*. Αθήνα:εκδ. Ιων, (CD)
- Καλαμπαλίκη, Θ.(2000). *Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο, στο Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική Εκπαίδευση(επ. Γ. Μπαγάκης)*. Αθήνα: Μεταίχμιο

- Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου,(1996) (επ. Κ. Κουλουμπή) *Η τέχνη της αφήγησης*. Αθήνα: Πατάκης.
- Λιθοξοΐδου, Λ. (2005). «Διαμόρφωση στάσεων και αξιών φιλικών προς το περιβάλλον στην προσχολική ηλικία. Ψυχολογικές διαδικασίες και μεθοδολογικές προσεγγίσεις» στο 1^ο Συνέδριο Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αιγαίου, Ισθμός Κορίνθου (23 – 25/9/2005)
- Ματσαγγούρας, Η. (2006). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση*, Αθήνα: Γρηγόρης
- Ντολιοπούλου, Ε. (2000). *Σύγχρονα προγράμματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας*, Αθήνα: Τυπωθήτω
- Ξανθάκου, Γ. (1998). *Η δημιουργικότητα στο σχολείο*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Παπαδάτος, Γ. (1993). *Η οικολογία στην Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία την Παιδική Λογοτεχνία, Θεωρεία και πράξη*(τ.1^{ος}). Αθήνα: Καστανιώτης,
- Παρασκευόπουλος, Σ., & Κορφιάτης Κ. .(2003). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη : Χριστοδουλίδης ,
- Τσαμπούκου – Σκαναβή, Κ.(2004). *Περιβάλλον και κοινωνία*, Αθήνα: Καλειδοσκόπιο,
- Φλογαίτη, Ε.(2006).*Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Φλογαίτη, Ε. (1993). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Αθήνα:Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις,
- Χρυσοφίδης, Κ. (1996). *Βιωματική επικοινωνιακή διδασκαλία*. Αθήνα :Gutenberg, *Παιδαγωγικό υλικό:*
- ❖ Τρικαλίτη-Παλαιοπούλου, *Βιώσιμες Πόλεις*, Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς
 - ❖ «*Το σποράκι, πηγή ζωής*», Εγχειρίδιο παιδαγωγικών δραστηριοτήτων, Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς
 - ❖ «*Πράσινες γωνιές της γειτονιάς μου*», Εκπαιδευτικό υλικό της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης

